

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Ailesi'ne teşekkürlerimizle. “R. Chaim Schimmel’in Tora’sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna’yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift.” – Rabi Sacks

Aazinu

Herkes Ait Olan Miras

Bu haftaki *perasha*da yer alan kilit bir *pasuk* hakkında açıklama yapan bir *Midraş*, anlamlı bir hikâye anlatmaktadır:

Bir keresinde Rabi Yanay yolda yürürken, şık giyimli bir adamla karşılaştı. Ona “Üstat benim konuğum olur mu?” dedi. “Nasıl isterseniz” dedi adam.

Ardından Rabi Yanay onu evine götürdü ve adamı Tanah hakkında sorguladı, ama adam hiçbir şey bilmiyordu; Talmud hakkında [sorguladı], ama hiçbir şey bilmiyordu; Agada¹ hakkında [sorguladı], ama hiçbir şey bilmiyordu. Nihayet ondan *Birkat Amazon* söylemesini istedi. Ancak adam “Yanay kendi evinde *berahay* kendisi söylesin” dedi.

O zaman Rabi Yanay adama “Benim söyleyeceklerimi tekrarlayabilir misin?” dedi.

“Evet” diye cevap verdi adam. Sonra Rabi Yanay “Şöyle söyle” dedi: “Bir köpek, Yanay’ın ekmeğini yedi.”

Ardından konuk ayağa kalktı, Rabi Yanay’ı yakalayarak “Sende bulunan ve benden sakladığın

mirasım nerede?” diye talepte bulundu.

“Senin bende ne mirasın var?”

Adam cevap verdi: “Çocuklar ‘Moşe’nin bize emrettiği Tora, Yaakov’un cemaatinin mirasıdır’ (Devarim 33:5) diyorlar. ‘Yanay’ın cemaati’ değil, ‘Yaakov’un cemaati’ diye yazıyor!” (*Vayikra Raba 9*)

Güçlü bir hikâyedir bu. Rabi Yanay şık giyimli bir yabancı görmüş ve onun iyi eğitilmiş olduğunu varsaymıştır. Onu evine götürmüş ve adamın hiç Yahudi eğitimi almamış olduğunu keşfetmiştir. Adam rabinik literatürden hiçbir şey bilmemektedir. Hatta *Birkat Amazon* bile söyleyememektedir.

Rabi Yanay, bir Tora uzmanı olarak, konuğuna küçümseyerek bakar. Ama yabancı, büyük bir vakarla, ona bir anlamda “Tora senin olduğu kadar benim de mirasım. Sende çok olduğuna ve bende hiç olmadığına göre, senin sahip olduğundan birazını benimle paylaş. Beni aşağılayacağına, bana öğret” demektedir.

Yahudilik tarihinde bundan daha güçlü olan pek az fikir olmuştur: Tora bilgisinin herkese ait olduğu; herkesin öğrenme fırsatına sahip olması gerektiği; eğitimin evrensel olması gerektiği; herkesin, eğer

¹ Ç.N.: Tora’nın *alahasal* olmayan öğretilerine *agada* adı verilir.

mümkünse, Yahudi kanunları, tarihi ve inancı hakkında eğitimli olması gerektiği; eğitimin, saygınlığın en yüksek formu olduğu ve ona herkesin erişebilmesi gerektiği fikri.

Bu fikir Yahudilikte o kadar gerilere gider ve o kadar derinlere iner ki, onun ne kadar radikal olduğunu kolaylıkla unutabiliriz. Sir Francis Bacon'un ünlü ifadesiyle, "Bilgi güçtür".² Ona sahip olanlar genellikle onu başkalarıyla paylaşma konusunda gönülsüzdür. Çoğu toplumun, hükümetin yönetimini kontrolü altında tutan okumuş elitleri olmuştur. Bu güne kadar birçok mesleğin, meslek dışından kişilerin mesleğe dair bilgilere nüfuz edememesi amacıyla, yalnızca o mesleğe dâhil olanlar tarafından anlaşılabilen bir teknik söz dağarcığı vardır.

Yahudilik bu konuda farklıydı, hem de esaslı olarak. Bunun, Yahudiliğin doğuşunun kabaca alfabenin doğuşuyla aynı döneme rastladığı gerçeğiyle bağlantılı olduğu spekülasyonunda bulunmuşumdur³. Proto-semitik alfabe Atalar'ın döneminde ortaya çıkmış ve en erken izleri, Sinay Çölü'nde, kölelerin çalıştırıldığı bölgelerde keşfedilmiştir.

Avraam'ın geldiği Mezopotamya ve Moşe'nin günlerindeki Mısır, dünyanın en eski yazı formlarına sahipti: ilki çivi yazısı, ikincisi hiyeroglif. Ama bu sistemler – simgelerin tam sözcükler veya heceler için kullanıldığı resimyazılar, kavramyazılar ve heceyazımı – herkese öğretilmeyecek kadar çok işaret ve simge içeriyordu. Alfabe ise, sadece 22 sembolüyle, ilk kez olmak üzere bir toplumun evrensel okuryazarlık olanağının kapılarını açmıştır.

Yahudilik, tarihi boyunca bu işareti taşıyagelmiştir. Avraam bir öğretmen olması için seçilmişti: "Çünkü onu, çocuklarına ve soyuna... *A-Sem*'in yolunu korumaları talimatını vereceği için seçtim" (Bereşit 18:19).

² Francis Bacon'a atfedilen "bilgi güçtür" sözü, onun *Meditationes Sacrae* (1597) adlı eserinden gelir. Bu alıntıya dair giriş Bartleby.com adresinde bulunabilir.

Moşe eğitim konusunda tekrar tekrar konuşmaktadır:

"Onları oğullarınıza öğretin; evinde otururken, yolda yürürken, yattığında ve kalktığında onlardan bahset." (*Devarim 11:19*)

"Öğretmek" anlamına gelen *L-m-d* kökü Devarim kitabında tam 17 kez geçmektedir ve bu da bu konuyu kitabın bütünü içinde baskın bir motif haline getirmektedir.

Hepsinin üzerinde, bizzat Moşe'nin ortaya koyduğu kişisel örnek vardır. Bir bütün olarak Devarim kitabı, muazzam bir yetişkin eğitimi deneyimidir; Üstat Peygamber tüm halkı öğrencileri olarak almakta ve onlara hem kanunu – emirleri, hükümleri ve yargıları – hem de bunun ardındaki, önem açısından ondan aşağı kalmayan tarihi öğretmektedir.

Bu durum, kitabın sonunda, bu haftaki *peraşamız* olan Aazinu "şarkısı" şeklinde doruk noktasına ulaşmaktadır. Bu şarkıdan önce ve sonra şu sözler yer alır:

"Moşe, şu şarkının sözlerini tüm Yisrael Cemaati'nin duyacağı şekilde, sonuna kadar söyledi" (*Devarim 31:30*)

"Ve Tanrı'nın adamı Moşe'nin, ölümünden önce Bene-Yisrael'e verdiği *beraha* budur... Moşe'nin bize emrettiği Tora, Yaakov'un cemaatinin mirasıdır." (*Devarim 33:1, Devarim 33:4*)

Bu iki pasuğun ilkinde Moşe'nin, sadece elit bir tabakaya değil, herkese hitap ettiğinin ısrarla vurgulandığına dikkat edin. İkinci kısım, Rabi Yanay'ın konuşunun, Tora'nın herkese ait olduğuna dair kanıt olarak söylediği ünlü pasuğu içermektedir. Tora yalnızca eğitilmiş, seçkin, özel yeteneklere sahip kişilerin, bir sınıf veya kastın mülkü

³ Bkz. On the Internet and Judaism ve The Home of the Book for The People of the Book.

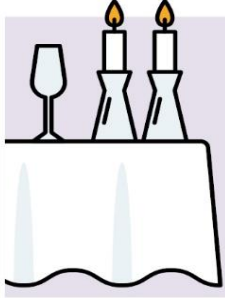
değildir. Yaakov'un tüm cemaatinin mirasıdır.

Bu evrensel eğitim fikrinin Yahudiliğin ötesine yayılması, nispeten modern çağlara kadar olmamıştır. Başlıca dünya gücü olan İngiltere'de bile bu, 1870 Eğitim Kanunu'na kadar yoktu. Bunu tüm dünya çapında bir realite haline getirmek için internet devrimine – Google ve diğerleri – gerek olmuştur. Bugün bile, Somali, Eritre, Haiti, Komor Adaları ve

Etyopya gibi ülkelerde yaklaşık 70 milyon çocuk hâlâ eğitimden mahrumdur.

Eğitim insani saygınlık için elzemdir ve onun herkesin eşitçe erişebileceği bir şey olması, tüm tarih boyunca en esaslı fikirlerden biri olmuş ve bu fikir, bu haftaki *peraşan*ın hemen ardından gelen o güçlü sözlerden doğmuştur:

“Moşe'nin bize emrettiği Tora, Yaakov'un cemaatinin mirasıdır.”

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Eğitim sizin hayatınızı nasıl etkiledi?
2. Günümüzde eğitimin önünde bulunan bazı engeller nelerdir ve herkesin eğitime erişimi olmasını temin etmek için bu engeller nasıl bertaraf edilebilir?
3. Tanah'tan sizin modern çağdaki öğretmeniniz olarak bir karakteri seçebilseydiniz kimden öğrenmek isterdiniz?